

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

**ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Кафедра менеджменту організацій

**Методичні матеріали з комп'ютерного тестування відповідно до програми
вступних екзаменів у 2016 році до ОРІДУ НАДУ при Президентові України**

Одеса - 2016

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (протокол № від 201).

Методичні матеріали з комп'ютерного тестування відповідно до програми вступних екзаменів у 2016 році до ОРІДУ НАДУ при Президентові України / Укладач: Н.Е. Красностанова.– Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. – 45 с.

© ОРІДУ НАДУ при
Президентові України.
Красностанова Н.Е., 2016

ЗМІСТ

П.1. Стратегічне управління	4
П.2. Економіка підприємства	8
П.3. Господарське право	18
П.4. Логістика	21
П.5. Менеджмент	24
П.6. Операційний менеджмент	27
П.7. Управління персоналом	30
П.8. Бізнес-планування	35
П.9. Зовнішньоекономічна діяльність	37
П.10. Бухгалтерський облік	42
П.11. Аудит	44

Стратегічне управління

ТЕМА 1. Концептуальні засади теорії стратегічного управління

Передумови розвитку теорії стратегічного управління. Концепція стратегічного управління. Предмет та об'єкт стратегічного управління підприємством. Поняття «стратегія підприємства». Стратегічні рішення на підприємствах та фактори впливу на їх прийняття.

Ключові гіпотези стратегічного управління: випадковості; залежності від зовнішнього середовища; відповідності; стратегії, здібності та діяльності; багатоелементності; збалансованості. Задачі стратегічного управління. Порівняльний аналіз стратегічного управління з іншими науковими підходами до управління підприємствами. Моделі стратегічного управління.

Імовірні вигоди від застосування стратегічного управління в практичній діяльності підприємств. Причини зростання значущості стратегічного управління для підприємств у ринкових умовах господарювання. Досвід та проблеми використання теорії стратегічного управління в процесі розвитку українських підприємств в ринкових умовах господарювання.

ТЕМА 2. Рівні стратегічних рішень та типологія стратегій підприємства.

Передумови для прийняття стратегічних рішень у процесі управління підприємством. Корпоративний, діловий, функціональний та операційний рівні стратегічних рішень.

Характерні риси стратегій підприємства. Загальна типологія стратегій за рівнем стратегічних рішень.

Стратегії підприємств різних галузей. Еталонні стратегії розвитку підприємства та стратегії його організаційного розвитку.

Стратегії управління ресурсами підприємства (ресурсозабезпечення та ресурсозбереження) та особливості їх вибору.

Виробнича стратегія підприємства та їх класифікація за: розвитком виробництва, використанням виробничого потенціалу, стадіями виробничої філософії тощо. Маркетингова стратегія підприємства та її субстратегії (ринкова, товарна, якості, ціни, просування, збуту). Стратегії управління персоналом. Стратегії наукових досліджень та розробок.

Стратегії підприємств на іноземних ринках.

ТЕМА 3. Етапи стратегічного управління та особливості формування стратегії підприємства.

Основні етапи стратегічного управління: стратегічне планування; стратегічний аналіз; стратегічний вибір; реалізація стратегії.

Місія підприємства та правила її формулювання в процесі стратегічного управління підприємством. Значення місії для підприємства з орієнтацією на стратегічний розвиток. Класифікація стратегічних цілей. Побудова дерева стратегічних цілей. Визначення факторів, що впливають на вибір стратегічних цілей. Формування системи стратегічних цілей і завдань.

Альтернативні підходи стратегічних шкіл до формування стратегії підприємства. Сутність та принципи формування стратегій. Структура стратегічного плану та моделі стратегічного планування.

ТЕМА 4. Стратегічне планування.

Принципи стратегічного планування. Значення стратегічного планування діяльності підприємства в умовах нестабільності зовнішнього оточення. Підходи до організації стратегічного планування у підприємстві.

Процес стратегічного планування. Характеристика етапу ціле утворення. Вибір місії та правила її формування. Значення місії для підприємства з орієнтацією на стратегічний розвиток. Девіз та кредо підприємства. Класифікація стратегічних цілей. Фактори, які впливають на вибір стратегічних цілей. Сфери встановлення стратегічних цілей підприємства.

ТЕМА 5. Стратегічний аналіз зовнішнього середовища підприємства.

Сутність та об'єкти стратегічного аналізу в процесі прийняття стратегічних рішень.

Специфіка загального, галузевого, операційного та внутрішнього середовища підприємства. Типи зовнішнього середовища підприємства: змінне або нестабільне; вороже; різноманітне; технічно складне. Фактори впливу на нестабільність зовнішнього середовища.

Особливості стратегічного аналізу середовища підприємств виробничої та невиробничої сфер діяльності. Методи та моделі для проведення стратегічної діагностики середовища підприємства.

Наукові підходи до визначення ступеня нестабільності зовнішнього середовища. Ризики ринкового середовища та їх роль у стратегічному управлінні підприємством. Методи та показники оцінювання ризиків ринкового середовища підприємства.

Стратегічний аналіз галузевого середовища підприємства. Особливості галузевого розвитку у часі. Модель життєвого циклу галузі. Визначення ключових факторів успіху (КФУ) підприємства залежно від специфіки галузевого середовища.

ТЕМА 6. Стратегічний потенціал підприємства та формування його конкурентних переваг.

Поняття «стратегічний потенціал підприємства». Елементи стратегічного потенціалу підприємства та фактори впливу на його формування і розвиток.

Методи та показники оцінювання стратегічного потенціалу підприємства. Розриви між стратегічними цілями та потенціалом підприємства. Особливості управління стратегічним потенціалом підприємств різних сфер економічної діяльності.

Сутність класифікація та основні характеристики конкурентних переваг підприємства. Ресурси та компетенції, як носії конкурентних переваг підприємства. Характеристика ключових концепцій підприємства та методи їх ідентифікації. Основні способи (механізми) ре конфігурації компетенцій підприємства.

Організаційні здатності як необхідна база розвитку ресурсів та компетенцій підприємства. Рутини, їх місце в організаційних процесах та способи трансформації.

Технології формування та розвитку конкурентних переваг підприємства. Концепція ланцюга формування вартості (цінностей). Вплив змін у стратегічному потенціалі підприємства на розвиток та зміцнення його конкурентних переваг на ринку.

ТЕМА 7. Види стратегічного управління.

Девіантний та превентивний характер системи управління. Системи управління в умовах стабільного, динамічного зовнішнього оточення та в умовах кризової ситуації. Поняття «сильних» і «слабких» сигналів зовнішнього середовища в процесі стратегічного управління підприємством.

Ранжування управлінських завдань за ступенем терміновості рішень. Інформаційні компоненти системи стратегічного управління.

Управління на засадах контролю, екстраполяції, передбачення змін. Управління на засадах гнучких екстрених рішень: управління шляхом реструктурування стратегічних завдань; управління за слабкими сигналами; управління в умовах стратегічних несподіванок.

Застосування різновидів стратегічного управління підприємствами України та інших країн світу в ринкових умовах господарювання.

ТЕМА 8. Портфельні стратегії та управління стратегічною позицією підприємства.

Поняття «портфель підприємства» у стратегічному управлінні та мета його розробки. Сутність портфельної стратегії підприємства та її різновиди залежно від галузевої привабливості та організаційної сили підприємства.

Стратегічна позиція підприємства та стратегічні зони господарювання (СЗГ): поняття та характеристики. Параметри, які характеризують стратегічну позицію підприємства та СЗГ. Ключові фактори успіху СЗГ: види та характеристика.

Стратегічна сегментація ринку в процесі управління стратегічною позицією підприємства. Визначення реальної та потенційної ємності ринку.

Привабливість СЗГ та її оцінювання. Стратегічна гнучкість (зовнішня та внутрішня) та синергізм СЗГ. Використання матриць «Бостонської консультативної групи», «МакКінзі», «Shell» - DPM, моделі ADL та інших для оцінювання стратегічної позиції підприємства та визначення стратегічно перспективних для нього напрямів розвитку/ дій на ринку.

ТЕМА 9. Генерування стратегій та умови їх реалізації.

Критерії вибору стратегічних альтернатив. Використання матричних моделей (І. Ансоффа, М. Портера та інших) у процесі генерування стратегій підприємства.

Стратегічний набір підприємства та вимоги до його формування. Поняття стратегічної прогалини. Специфічні напрями заповнення стратегічної прогалини. Специфічні напрями заповнення стратегічної прогалини.

Умови реалізації стратегії, пов'язані з управлінською структурою, організаційною культурою та персоналом підприємства. Створення

корпоративної культури для підтримки стратегії підприємства. Мотивація персоналу в процесі реалізації стратегії.

ТЕМА 10. Стратегічний контроль в процесі стратегічних перетворень на підприємстві.

Мета та завдання стратегічного контролю в управлінні діяльністю підприємства в ринкових умовах господарювання. Методи оцінювання обраних підприємством стратегій. Критерії та показники ефективності стратегій.

Оцінювання доцільності впровадження стратегічних змін на підприємстві в процесі реалізації стратегії. Суть стратегічних перетворень та визначення їх рівня: стратегія, що триває; рутинні стратегічні зміни; обмежені зміни; радикальні стратегічні перетворення; зміна напрямку руху. Характеристика впливу різнорівневих стратегічних змін на підприємство. Масштаби стратегічних перетворень та особливості їх здійснення.

Агенти змін, їх навички та основні завдання. Налагодження зворотного зв'язку в процесі стратегічного управління. Підготовка агентів змін середньої ланки. Шляхи подолання стереотипів, що загрожують змінам. Ментальні моделі агентів стратегічних змін.

Рекомендована література

1. Забродська Л.Д. Стратегічне управління: реалізація стратегії : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.Д. Забродська. – Х. : Консум, 2004. – 208 с.
2. Василенко В.О. Стратегічне управління підприємством : навч. посіб. / В.О. Василенко, Ткаченко Т.І. – 2-ге вид., виправл. і допов. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 400 с.
3. Ігнатієва І.А. Стратегічний менеджмент : підручник / І.А. Ігнатієва. – К. : Каравела, 2008. – 480 с.
4. Немцов В.Д. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Немцов, Л.Є. Довгань. – К. : ТОВ «УВПК ЕксОб», 2002. – 560 с.
5. Осовська Г.В. Стратегічний менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г.В. Осовська, О.Л. Іщук, І.В. Жалінська. – К. : Кондор, 2003. – 194 с.
6. П'ятницька Г.Т. Управління підприємством в епоху глобалізму : монографія / Г.Т. П'ятницька. – К. : Логос, 2006. – 568 с.
7. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі : навч. посіб. / К.І. Редченко. – 2-ге вид., допов. – Л. : Новий Світ – 2000 ; Альтаїр – 2002, 2003. 272 с.
8. Смолін І.В. Стратегічне планування розвитку організації : монографія / І.В. Смолін. – К. : КНТЕУ, 2004. – 346 с.
9. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : підручник / З.Є. Шершньова. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.

Економіка підприємства

ТЕМА 1. «Підприємство, як суб'єкт господарювання»

Поняття системи господарювання. Господарюючий суб'єкт як носій господарської діяльності, спрямованої на виробництво та продаж продукції з метою реалізації своїх економічних інтересів. Основні функції суб'єкта господарювання та головні мотиви його діяльності. Підприємництво як особливий тип господарювання. Ознаки підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва. Короткий огляд основних теорій підприємств в історичній ретроспективі: емпірична та класична теорії, теорія цін і обсягу виробництва.

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія і множинні цілі підприємства. Головні напрями діяльності підприємства (маркетингова, інноваційна, виробнича, економічна та соціальна діяльність; післяпродажний сервіс). Правові основи функціонування підприємства. Класифікація підприємств: за типами власності, за характером та змістом діяльності, за обсягом та асортиментом продукції, за методами ведення конкурентної боротьби, за організаційно-правовими формами. Виробнича структура підприємства, її види за певними ознаками (цехова, безцехова, корпусна, комбінатська, технологічна, предметна, змішана) і чинники формування.

ТЕМА 2. «Основи підприємницької діяльності»

Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства. Поняття та види планів, систематизація планів підприємства. Поняття та види планів, систематизація планів підприємства.

Технологія планування діяльності підприємства. Цільова характеристики діяльності підприємства, їх класифікація, вимоги до формування. Залежність цілей господарювання від стадій життєвого циклу підприємства. Дерево цілей та його побудова.

Стратегічне планування діяльності підприємства. Види стратегій діяльності. Вибір та розробка стратегій. Діагностика реалізації обраної стратегії.

Тактичне та оперативне планування. Система планів економічного та соціального розвитку підприємства.

Методи планування окремих показників господарсько – фінансової діяльності. Оцінка якості планів підприємства.

ТЕМА 3. «Управління підприємствами».

Загальна структура підприємств та організацій. Сутність і функції процесу управління. Особливості підприємства як складної системи. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання.

Методи управління діяльністю підприємств. Поняття і теоретико-методологічна основа класифікації методів управління. Змістова характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління суб'єктами господарювання різного рівня. Організаційні структури

управління підприємствами різних форм власності. Поняття і параметри організаційної структури управління підприємством (організацією). Основні типи організаційних структур управління: лінійно-функціональні, дивізійні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими і невиробничими підприємствами. Особливості вибору організаційних структур управління новостворюваних підприємств різних розмірів і форм власності, галузевої належності.

ТЕМА 4. «Персонал підприємства».

Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства та інших суб'єктів господарювання. Тлумачення економічних термінів: трудові ресурси, кадри, персонал, трудовий потенціал. Категорії персоналу підприємств (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією. Виокремлення і характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Особливості структури персоналу підприємств та організацій різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих галузях та сферах діяльності.

Визначення чисельності окремих категорій працівників. Чинники, які мають враховуватися у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності. Розрахунки чисельності окремих категорій робітників виробничих підприємств.

ТЕМА 5. «Продуктивність, мотивація та оплата праці».

Продуктивність праці персоналу. Продуктивність праці як економічна категорія. Різноманітність підходів до визначення та можливі методи розрахунку продуктивності праці на підприємствах виробничої сфери. Показники рівня продуктивності праці. Зовнішні та внутрішні чинники зростання продуктивності праці. Динаміка і резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах різних галузей економіки України за сучасних умов господарювання.

Оплата праці: сутність, функції, державна політика і загальна організація. Поняття оплати праці. Основна заробітна плата і додаткова оплата праці. Основні функції заробітної плати (відтворювальна, стимулююча, регулювальна, соціальна) та їх реалізація. Державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Політика оплати праці підприємств, організацій та інших первинних суб'єктів господарювання. Договірне регулювання оплати праці найманого персоналу шляхом укладання різнорівневих тарифних угод. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Основи організації оплати праці на підприємствах (в організаціях). Тарифно-посадова система (тарифно-кваліфікаційні довідники; кваліфікаційні довідники посад керівників, спеціалістів і службовців; тарифні сітки; схеми посадових окладів або єдина тарифна сітка).

Застосовувані форми і системи оплати праці робітників. Дві форми заробітної плати, що базуються на тарифній системі, – почасової форми заробітної плати. Основні системи оплати праці, форм заробітної плати: відрядної – пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-

прогресивна, акордна; почасової – проста почасова, почасово-преміальна, за посадовими окладами. Права засновників щодо вибору форм і систем оплати праці. Сучасні тенденції у застосуванні форм заробітної плати. Колективні форми організації та оплати праці. Доплати і надбавки до заробітної плати та організація преміювання персоналу.

ТЕМА 6. «Капітал і виробничі фонди підприємства»

Основний капітал підприємства. Поняття основного капіталу та основних фондів підприємства. Первісна і відновна, повна та залишкова вартість основних фондів. Періодична індексація основних фондів. Видова класифікація основних фондів (поділ на чотири групи). Видова (технологічна) структура основних фондів, чинники і тенденції її динаміки на виробничих підприємствах. Характеристика процесу відтворення основних фондів. Фізичне (матеріальне) та економічне спрацювання основних фондів. Види фізичного спрацювання та техніко-економічного старіння засобів праці та застосовувані форми їх усунення. Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення (реновацію) основних фондів. Методи рівномірної, подвійно-залишкової і прискореної амортизації засобів праці. Строки експлуатації машин та устаткування, методичні підходи до їх оптимізації. Характеристика ремонту, модернізації і заміни діючих засобів праці та економічна оцінка доцільності витрат на їх періодичне здійснення. Розширене відтворення основних фондів (технічне переозброєння і реконструкція, розширення діючого підприємства, нове будівництво виробничих та інфраструктурних об'єктів). Економічне і соціальне значення підвищення ефективності відтворення та використання основних фондів підприємства. Системи показників – ефективності відтворення засобів праці; рівня використання окремих видів і всієї сукупності основних фондів. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання основних фондів підприємства.

Оборотний капітал. Сутнісна характеристика оборотних коштів. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу. Функціональна та елементна структура оборотних коштів. Нормовані оборотні кошти. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого розрахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства. Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнти оборотності (кількість оборотів) і завантаження, тривалість одного обороту в днях, рентабельність; методика їх обчислення. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів: оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення виробництва; прискорення реалізації виробленої продукції. Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.

ТЕМА 7. «Нематеріальні ресурси та активи»

Поняття та види нематеріальних ресурсів підприємства. Поняття та класифікація нематеріальних активів підприємства. Оцінка нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Правовий захист та ефективність використання нематеріальних активів підприємства. розробки та використання технологічних процесів; склади та рецептури матеріалів, речовин, сплавів; методи та способи лікування, пошуку та видобутку корисних копалин;

Товарні знаки та знаки обслуговування. Програмне забезпечення ЕОМ Ноу-хау. Раціоналізаторська пропозиція . Зазначення походження товару . Гудвіл Нематеріальні активи

Бухгалтерський облік нематеріальних активів введення кожного об'єкта за групами:

1. права користування природними ресурсами — надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо;

2. права користування майном — земельною ділянкою, будівлею, на оренду приміщень тощо;

3. права на знаки для товарів і послуг — товарні знаки, торгові марки, фірмові назви;

4. права на об'єкти промислової власності — винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорт рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо;

5. авторські та суміжні з ними права — на літературні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо;

6. гудвіл;

7. інші нематеріальні активи — право на здійснення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо.

Ліцензійна угода. Специфіка нематеріальних активів зумовлює особливості їх оцінювання та обліку

ТЕМА 8. «Оборотні кошти підприємства».

Сутність активів підприємства та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності. Класифікація активів підприємства. Характеристики підприємства, що визначають особливості формування його активів.

Поняття, склад та класифікація необоротних активів підприємства. Особливості необоротних активів підприємства як складової його ресурсів.

Сутність, класифікація та особливості відтворення основних засобів підприємства. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів та джерело формування фінансових ресурсів: поняття, методи нарахування. Методичні інструменти оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства.

Нематеріальні активи підприємства: сутність, класифікація, призначення, особливості формування та відтворення.

Довгострокові фінансові інвестиції підприємства: поняття, класифікація, методи оцінки.

Оборотні активи підприємства: економічна сутність та класифікація. Відмітні характеристики оборотних активів як складової ресурсів підприємства.

Поняття та особливості кругообігу оборотних активів підприємства. Сутність та методика оцінки виробничого, операційного і фінансового циклів підприємства.

Запаси як складова ресурсного забезпечення підприємства: сутність, класифікація, види вартості та методи оцінювання вибуття.

Дебіторська заборгованість підприємства як складова економічних ресурсів підприємства: сутність, склад, види вартості, призначення та класифікація.

Сутність і класифікація грошових активів підприємства та їх еквівалентів. Відмітні особливості грошових активів як складової майнових ресурсів підприємства. Особливості кругообігу грошових активів підприємства та інструменти його забезпечення.

Методичні інструменти аналізу активів підприємства.

Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи.

Резерви прискорення обігу активів підприємства.

ТЕМА 9. «Інвестиційні ресурси підприємства»

Поняття, склад і структура інвестицій. Сутнісна характеристика інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела інвестування. Різновиди та структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі.

Визначення необхідного обсягу і джерел фінансування виробничих інвестицій. Обґрунтування конкретних джерел фінансування капітальних вкладень та обчислення необхідного їх обсягу відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку і підприємстві.

Формування і регулювання фінансових інвестицій (цінних паперів). Роль фінансових інвестицій у становленні та розвитку ринкових відносин. Умови залучення і використання фінансових інвестицій за діючої системи господарювання. Види цінних паперів, порядок їх випуску, обігу і використання. Визначення суми фінансових ресурсів, одержаних від продажу акцій. Обчислення величини дивідендів. Обґрунтування економічної доцільності придбання акцій інвестором. Державне регулювання та масштаби обігу цінних паперів.

Залучення іноземних інвестицій для розвитку і підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Об'єктивна необхідність залучення іноземних інвестицій. Основні типи прямих іноземних інвестицій. Ознаки привабливості інвестування вітчизняних суб'єктів господарювання. Можливі види і форми іноземних інвестицій. Державне регулювання іноземних інвестицій в економіку України. Чинне законодавство України щодо іноземних інвестицій. Ефективність іноземних інвестицій для зарубіжного інвестора і вітчизняних підприємств та інших суб'єктів господарювання.

Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Загальні положення методології визначення ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Методика оцінки ефективності виробничих інвестицій за умов ринкових відносин між господарюючими суб'єктами з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації), господарського ризику та інфляції.

Показники оцінки ефективності виробничих інвестицій: чистий приведений дохід, індекс дохідності, період окупності, внутрішня норма дохідності. Особливості і показники визначення ефективності випуску та реалізації (використання) різних видів цінних паперів.

Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладів і фінансових інвестицій. Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій. Основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень (удосконалення) проектно-кошторисної справи; поліпшення технологічно-відтворювальної структури капітальних вкладень; скорочення тривалості інвестиційного циклу; застосування гнучких економічних методів управління інвестиційними процесами. Організаційно-фінансові підвищення ефективності обігу цінних паперів.

Інвестиційні проекти підприємств та організацій. Економічне обґрунтування інвестиційних проектів різних суб'єктів господарювання шляхом розробки повного або короткого варіанта бізнес-плану. Стисла характеристика інвестиційного проекту, ступінь його завершеності. Форма здійснення та необхідний обсяг інвестицій для практичної реалізації проекту. Період інвестування до початку експлуатації об'єкта. Вибір з кількох альтернативних економічно привабливішого інвестиційного проекту.

ТЕМА 10. «Інноваційні процеси на підприємстві»

Загальна характеристика інноваційної діяльності. Поняття і змістова характеристика інноваційної діяльності. Новини і нововведення, їх сутність і первісні імпульси виникнення. Відокремлювані види інноваційних процесів (новин, нововведень): технічні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні. Локальні та глобальні нововведення. Взаємозв'язок окремих видів інноваційних процесів. Вплив нововведень на виробництво, будь-яку господарську і підприємницьку діяльність.

Науково-технічний прогрес (поступ), його загальні та пріоритетні напрями. Сутнісне тлумачення науково-технічного прогресу (поступу) (НТП). Еволюційні та революційні форми НТП. Зміст та особливості науково-технічних революцій. Більш доскональні й нові технології, матеріали та енергія, засоби праці й кінцева продукція як усталені загальні напрями НТП. Пріоритетні напрями НТП: прогресивні базові технології; синтетичні, композиційні і надчисті матеріали; ядерна та інші нетрадиційні види енергії; робототехнічні комплекси та гнучкі автоматизовані системи; комплексна автоматизація та комп'ютеризація виробництва і процесів управління.

Оцінка ефективності технічних нововведень. Економічний ефект як узагальнюючий показник ефективності технічних нововведень. Вартісна оцінка результатів використання нових засобів і предметів праці. Сумарні витрати на реалізацію технічних нововведень. Урахування чинника часу при визначенні ефективності технічних нововведень. Принципово новий підхід до визначення ефективності технічних новин і нововведень з урахуванням пріоритетності критерію соціальної ефективності та екологічної безпеки.

ТЕМА 11. «Витрати і ціни на продукцію»

Поточні витрати на продукування виробів (послуг), їх класифікація і структура. Поточні витрати (собівартість продукції) як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками. Структура поточних витрат за групами первинних елементів і тенденції її зміни по окремих видах продукції. Критичний обсяг виробництва продукції («точка беззбитковості»), графічний та аналітичний методи знаходження. Зміна критичного обсягу виробництва продукції під впливом окремих чинників.

Кошторис виробництва і собівартість товарної продукції. Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції.

Обчислення собівартості окремих виробів. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання і калькуляційні одиниці. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат. Методика обчислення окремих статей калькуляції. Прогнозування собівартості нових виробів на етапах їх розробки та освоєння виробництва; можливі методи прогнозування: питомих витрат, баловий, агрегатний, кореляційний.

Стратегія і шляхи зниження поточних витрат. Обґрунтування і вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України. Стратегічні напрями регулювання поточних витрат на різногалузевих підприємствах. Групи шляхів (чинників) зниження поточних витрат у розрахунку на одиницю продукції: підвищення технічного рівня виробництва; удосконалення організації виробництва, праці та управління; збільшення обсягу виробництва і підвищення якості продукції. Методика визначення впливу окремих (сукупності) техніко-економічних чинників на зміну (зменшення, збільшення) поточних витрат.

Ціноутворення на продукцію, роботи, послуги і цінова політика підприємства. Функції, види, структура і елементи ціни. Методи ціноутворення і цінова політика підприємства.

ТЕМА 12. «Особливості організації виробництва»

Сутнісна характеристика, структура і принципи організації виробничих процесів. Поняття та основні елементи виробничого процесу. Технологічний процес як головна складова виробничого процесу. Поділ виробничих процесів за призначенням (основні, допоміжні, обслуговуючі), перебігом у часі (дискретні, безперервні) і ступенем автоматизації (ручні, механізовані, автоматизовані, автоматичні). Принципи організації виробничого процесу: спеціалізація, пропорційність, паралельність, прямоочність, безперервність, ритмічність, автоматичність, гнучкість, гомеостатичність. Тривалість виробничого циклу як характеристика виробничого процесу за складністю та швидкістю перебігу.

Організаційні типи виробництва. Необхідність виокремлення і дефініція типу виробництва. Сутнісна характеристика одиничного, серійного і масового типів виробництва. Дослідно-експериментальне виробництво. Характеристика робочих місць за ознаками особливостей операцій та обладнання в різних типах виробництва. Порівняльна характеристика типів виробництва. Вплив типу виробництва на його організаційно-технічну побудову та ефективність.

Методи організації виробництва. Застосовувані методи організації виробництва. Властиві ознаки і сфери застосування непотокового виробництва. Загальна характеристика потокового виробництва (ознаки, умови застосування, класифікація поточкових ліній). Особливості організації та основні параметри функціонування поточкових ліній. Тенденції розвитку потокового виробництва в Україні та інших країнах світу.

Форми організації виробництва. Сутність і соціально-економічне значення застосування різних форм організації виробництва. Концентрація та розукрупнення виробництва. Сутність, показники рівня розвитку та ефективність спеціалізації, кооперування і конверсії виробничих підприємств (організацій). Комбінування виробництва: характерні ознаки, галузі переважного використання, показники рівня та ефективності розвитку. Об'єктивна необхідність і тенденції розвитку диверсифікації виробництва.

ТЕМА 13. «Результати господарської діяльності підприємства та оцінка його ефективності»

Загальна характеристика фінансової діяльності підприємства (організації). Напрями діяльності підприємства (організації) з формування та раціонального використання фінансових коштів. Складання фінансового плану підприємства (організації).

Прибутковість (дохідність) підприємства. Прибуток і доход як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і доходність: їхня сутність, відмінність між ними. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Валовий, чистий та реінвестований прибуток. Маржинальний доход. Загальноприйнята практика використання прибутку (доходу) підприємства. Визначення суми прибутку до оподаткування. Зростання прибутковості фірми під впливом дії окремих чинників. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України.

ТЕМА 14. «Фінансово – майновий стан підприємства та методи його оцінки»

Рентабельність ресурсів і продукції. Рентабельність як відносний показник ефективності роботи підприємства. Методика обчислення рентабельності: виробничих фондів (виробництва); сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Рентабельність обсягу товарної продукції (продажу) та окремих виробів. Динаміка та шляхи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей економіки України.

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Тлумачення і важливість оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Основні напрями діяльності, що забезпечують певний фінансово-економічний стан підприємства. Методичні підходи до оцінки загального фінансово-

економічного стану підприємства. Групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності, методи їх обчислення. Економічний ефект, диференціал (фінансовий леверидж) і коефіцієнт плеча фінансового важеля. Накопичення обліково-звітної інформації для оцінки фінансово-економічного стану підприємства.

ТЕМА 15. «Сучасні теорії та моделі розвитку підприємства. Трансформація (реструктуризація) підприємства у процесі розвитку»

Загальна характеристика напрямів розвитку підприємства. Економічний зміст процесу розвитку підприємства. Базові моделі та шляхи розвитку підприємств: концентрація зусиль на поточному бізнесі; розширення ринку; оновлення продукції; інновації; горизонтальна інтеграція – модель поглинання конкурентів; вертикальна інтеграція; спільне підприємництво; концентрична диверсифікація; конгломератна диверсифікація. Характеристика вартості та ризикованості різних напрямів розвитку підприємства.

Реструктуризація підприємств (організацій). Сутнісна характеристика та організаційні форми реструктуризації підприємств (організацій). Вплив реформування форм власності на реструктуризацію виробничо-господарської діяльності підприємств.

Практика здійснення та ефективність реструктуризації суб'єктів господарювання. Розробка і реалізація програми (бізнес-проекту) реструктуризації різних організаційних утворень. Конверсія, диверсифікація та розукрупнення виробництва як дійові форми реструктуризації суб'єктів господарювання. Холдингові компанії як нові організаційні утворення, економічне обґрунтування їх створення в окремих галузях господарства України. Методичні підходи до визначення ефективності реструктуризації різних господарюючих суб'єктів. Набутий вітчизняний і зарубіжний досвід реструктуризації різних суб'єктів господарювання.

Санация (фінансове оздоровлення) господарюючих суб'єктів. Тлумачення механізму санації та цілей її проведення. Програма санаційних заходів фінансово-економічного характеру. Особливості державної підтримки проведення санації потенційно-конкурентоспроможних підприємств (організацій). Практика, масштаби та ефективність санації господарюючих суб'єктів в Україні.

ТЕМА 16. «Економічна безпека підприємства та його антикризова діяльність»

Змістово-типологічна характеристика економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Багатоаспектне тлумачення економічної безпеки різнорівневих суб'єктів господарювання. Об'єктові види економічної безпеки за типами суб'єктів, сферами життєдіяльності та конкретними предметами. Способи оцінки економічної безпеки підприємства та інших суб'єктів господарювання. Можливі загрози для економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Збитки від зниження рівня економічної безпеки окремо взятого і певної сукупності підприємств.

Рівень економічної безпеки і кризовий стан підприємства. Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи

господарювання. Зниження до критичної межі рівня економічної безпеки як основна причина настання кризового стану підприємства. Поняття економічної кризи підприємства. Легка, важка і катастрофічна економічна криза; основні причини та наслідки. Фази реакції керівництва фірми на настання економічної кризи: шоку, оборонного відступу, визнання кризи, адаптації і зміни поведінки. Розробка програми виходу з економічної кризи.

Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства. Основні групи чинників, що формують належний рівень економічної безпеки підприємства (безпосередні чинники виробництва, стабільний попит на продукцію, надійність постачальників, зовнішня конкуренція, державне економічне регулювання діяльності підприємства, надійний захист комерційної таємниці, компетентність керівництва фірми). Розробка власної довгострокової стратегії формування високого рівня економічної безпеки фірми. Необхідні заходи і ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

Національна програма антикризового господарювання. Об'єктивна необхідність формування та реалізації національної програми антикризового господарювання як важлива складова економічної безпеки вітчизняних підприємств та організацій. Змістова характеристика державної програми антикризового господарювання. Форми та ефективність реалізації програми антикризового господарювання.

Рекомендована література

1. Закон України «О предпринимательстве» от 07.02.91 г. № 697 – XII/ Сб. Правовые основы предпринимательской деятельности. – Х.: Фактор, 2000 – с.29.
2. Закон України «О предприятиях в Украине» от 27.03.91 г. № 887 – XII. / Сб. Правовые основы предпринимательской деятельности. – Х.: Фактор, 2000. – с.43.
3. Закон України «О собственности» от 07.02.91 г. №697-XII. / Сб. Правовые основы предпринимательской деятельности. – Х.: Фактор, 2000.- с. 19.
4. Закон України «О хозяйственных обществах» от 19.09.91 г. №1576-12 / В сб. Правовые основы предпринимательской деятельности. – Х.: Фактор, 2000. – с.108.
5. Господарський кодекс України: Офіційний текст. – К.: Кондор, 2003-208 с.
6. Бойчик І.М. Економіка підприємства. – К.: Атіка, 2006. – 528с.
7. Жнякін Б.О., Краснова В.В. Економіка підприємства: Навч.посібник. – Донецьк: ДонНУ, 2002 рік. – 180 с.
8. Економіка підприємства. Учебник / Под общ.ред. С.Ф.Покропивного. – К.: КНЭУ, 2003. – 608 с.

Господарське право

Тема 1. Поняття, структура та джерела господарського права.

Поняття, основні ознаки та принципи підприємництва.

Господарське право – самостійна галузь права чи комплексний інститут права? Співвідношення понять „підприємницьке право”, „цивільне право” та „господарське право”

Поняття та предмет господарського права як учбової дисципліни. Джерела господарського права як учбової дисципліни. Місце господарського права в системі учбових юридичних дисциплін. Господарські правовідносини.

Дерегуляція та розвиток підприємництва. Середньостроковою метою дальших реформ у цій сфері є створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого і середнього підприємництва, залучення інвестицій, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці.

Тема 2. Господарське законодавство, його система, ознаки та джерела.

Система та ознаки господарського законодавства. Функції господарського законодавства. Конституційні норми в сфері господарської діяльності. Загальна характеристика Господарського кодексу України.

Тема 3. Суб'єкти господарського права: загальна характеристика.

Фізичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності: громадянський стан (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), цивільна правоздатність, цивільна дієздатність, державна реєстрація фізичної особи як суб'єкта підприємницької діяльності. Юридичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності: поняття, ознаки, види, цивільна правоздатність, цивільна дієздатність, державна реєстрація юридичної особи як суб'єкта підприємницької діяльності. Установчі документи юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності. Відокремлені підрозділи юридичних осіб.

Тема 4. Організаційно-правові форми підприємництва. Господарські товариства.

Організаційно-правові форми підприємництва: загальна характеристика. Організаційно-правові форми юридичних осіб за Цивільним кодексом України. Організаційно-правові форми юридичних осіб за Господарським кодексом України. Підприємства. Види підприємств. Об'єднання підприємств. Види об'єднань підприємств. Виробничі кооперативи. Державні і комунальні унітарні підприємства. Поняття господарських товариств за законодавством України. Види господарських товариств.

Тема 5. Господарський договір: поняття, сутність та види.

Поняття та функції контракту (договору). Свобода договору як принцип договірної права. Співвідношення понять «правочин» та «договір». Поняття та види господарських договорів Загальний порядок та стадії підписання господарських договорів. Оферта та акцепт. Предмет, ціна та строк дії договору. Порядок зміни договору. Підстави розірвання договорів.

Тема 6. Договори купівлі-продажу та поставки в управлінні контрактами

Поняття та основні ознаки договору купівлі-продажу. Види договорів купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін за договором купівлі-продажу.

З метою розширення та спрощення доступу українських товарів на ринки держав - членів Європейського Союзу необхідно привести систему технічного регулювання у відповідність із європейськими вимогами та завершити реформування системи державного контролю за безпечністю та якістю харчових продуктів.

Тема 7. Договір підряду: поняття, характеристика та різновиди.

Поняття та ознаки договору підряду. Кошторис на виконання робіт. Права та обов'язки сторін за договором підряду. Різновиди договору підряду. Договір побутового підряду. Договір підряду на проведення проектних та дослідницьких робіт. Договір на виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Тема 8. Договори оренди (найму), лізингу та ренти.

Визначення та умови договору оренди (найму). Об'єкти оренди. Обов'язки сторін за договором оренди (найму). Поняття лізингу та його види. Сутність та ознаки договору ренти.

Тема 9. Забезпечення виконання зобов'язань за договором.

Загальна характеристика та класифікація засобів виконання зобов'язань за договором. Неустойка. Поручительство. Сутність та ознаки гарантії. Завдаток та застава. Утримання.

Тема 10. Форми розрахунків при виконанні договірних обов'язків.

Принципи організації розрахунків. Готівкові та безготівкові розрахунки. Платіжні доручення та вимоги-доручення. Вексельна форма розрахунків. Акредитив. Інкасо.

Рекомендована література

1. Конституція України // Глобальна мережа Інтернет. – <http://www.rada.kiev.ua>.
2. Цивільний кодекс України // Глобальна мережа Інтернет. – <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України// Глобальна мережа Інтернет. – <http://www.rada.kiev.ua>.
4. Господарський кодекс України // Глобальна мережа Інтернет. – <http://www.rada.kiev.ua>.
5. Господарський процесуальний кодекс України // Глобальна мережа Інтернет. – <http://www.rada.kiev.ua>.
6. Господарське право України [навч.посібник]/За ред.. Несинової. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 564с.
7. Постанови та узагальнення судової практики ВСУ в справах господарської юрисдикції [текст] : Станом на 7 травня 2012 р. станом на 07.05.2012 р./ Руснак Ю.І. – К., 2012. -224 с.
8. Саниахметова Н.А. Предпринимательское (хозяйственное) право Украины. – Х.: Одиссей, 2009. – 800с.

9. Щербіна В.С. Господарське право України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 592с.
10. Саниахметова Н.А. Предпринимательское (хозяйственное) право Украины. – Х.: Одиссей, 2010. – 800с.
11. Щербіна В.С. Господарське право України. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 480с.

Логістика

Тема 1. Логістика - інструмент ринкової економіки.

Поняття і сутність логістики. Походження терміна, сучасні визначення логістики. Передумови, причини та етапи становлення логістики. Мета і завдання логістики. Рівні формування логістики. Досвід зарубіжних країн у застосуванні логістики. Роль логістики в реформуванні економіки України.

Тема 2. Концепція і методологічний апарат інтегрованої логістики.

Засади сучасної концепції логістики. Концептуальна основа інтеграції логістики. Інтеграція внутрішніх і зовнішніх матеріальних потоків. Системний підхід як методологічна база логістики. Логістика як сфера компетенції, що пов'язує компанію з її споживачами та постачальниками і сприяє підвищенню конкурентоспроможності. Оперативні цілі логістики: швидка реакція, мінімальна невизначеність, мінімізація запасів, підтримка життєвого циклу. Базові характеристики концепції логістики: системність, корисність, ефективність, орієнтація на споживача, повні витрати. Логістичні канали, ланцюги, мережі і ланки. Логістичні системи та принципи їх утворення. Класифікація логістичних систем (мікро-, мезо- і макрологістичні системи). Створення, функціонування та розвиток логістичних систем. Інструменти формалізації та прийняття рішень у логістичних системах.

Тема 3. Об'єкти логістичного управління і логістичні операції.

Об'єкти логістичного управління та логістична діяльність. Характеристика поточкових процесів у логістиці. Поняття та показники матеріального потоку. Класифікація матеріальних потоків. Інформаційні потоки та їх класифікація. Фінансові потоки та їх класифікація. Потоки послуг. Логістичні операції з матеріальними, інформаційними, фінансовими та сервісними потоками. Класифікація логістичних операцій. Загальні схеми взаємодії потоків. Конкурентні економічні потоки та їх логістизація. Інтегровані логістичні потоки. Критерії оптимального управління інтегрованими потоками.

Тема 4. Логістична діяльність та логістичні функції.

Логістичні процеси і логістична діяльність. Функції логістики. Основні види логістичної діяльності : постачання та закупівлі, зовнішнє і внутрішнє транспортування, складування, контроль запасів, комплектування замовлень, вантажопереробка, управління фізичним розподілом, зворотна дистрибуція, вибір місця розміщення, комунікації. Організація логістичної діяльності. Основні логістичні функції та їх розподіл між різними учасниками логістичного процесу та між різними службами підприємства. Інфраструктура логістичних процесів.

Тема 5. Логістичний менеджмент в системі загального менеджменту.

Логістична місія та логістичне середовище фірми. Визначення та місце логістичного менеджменту. Інтеграція функцій управління бізнес-процесами в рамках логістичного менеджменту. Логістичний мікс «7R». Взаємодія логістичного менеджменту з маркетингом, з фінансовим та виробничим менеджментом. Логістика і стратегічне планування. Поняття ланцюга поставок

і роль та місце логістики в ланцюгу поставок. Зв'язок логістики з основними функціональними сферами бізнесу. Логістичні зв'язки підприємства. Види організаційних структур управління логістикою.

Тема 6. Логістичний підхід до управління матеріальними потоками у сфері виробництва.

Традиційна і логістична концепції організації виробництва. Внутрішньовиробничі логістичні системи та їх роль в удосконаленні управління виробництвом товарів і послуг. Виштовхувальні і витягувальні системи управління матеріальними потоками у виробничій логістиці. Мікрологістичні системи MRP, MRP – 1, MRP – 2, ERP, КАНБАН, ОПТ, «Lean Production». Організація постачання матеріальних ресурсів та управління запасами у мікровиробничих логістичних системах. Ефективність застосування логістики при управлінні матеріальними потоками на виробництві.

Тема 7. Логістичний підхід до управління матеріальними потоками у сфері обігу.

Організація дистрибуції матеріалів і готової продукції. Традиційний і логістичний підходи до управління розподілом матеріалів і готової продукції. Логістичні канали та логістичні ланцюжки. Внутрішня структура та принципи функціонування каналів розподілу. Логістичні посередники в дистрибуції, їх класифікація і функції. Координація та інтеграція дій логістичних посередників. Проектування дистрибутивних систем. Система планування матеріальних ресурсів у каналах розподілу DRP та їх модифікація DRP – 2. Система швидкого реагування на попит (DDT), швидкої реакції (QR), планування неперервного поповнення (CRP), ефективною реакції на запити споживачів (ECR) та особливості управління матеріальним потоком у них. Ефективність застосування логістики при управлінні матеріальними потоками у сфері обігу.

Тема 8. Логістичний підхід до обслуговування споживачів.

Технологія роботи з клієнтами. Технологічна схема обробки замовлень. Логістичні принципи обслуговування. Поняття логістичного сервісу. Формування систем логістичного сервісу. Залежність витрат на сервіс від рівня сервісу. Методи оцінки рівня логістичного сервісу. Визначення оптимального рівня сервісу. Критерії якості логістичного сервісу. Логістика сервісного відгуку – SRL.

Тема 9. Склад і транспорт в логістиці.

Роль складів при виробництві і розподілі продукції. Сучасні тенденції формування складської мережі підприємства. Типові логістичні рішення при оптимізації складської підсистеми. Розподільчі центри та їх розміщення. Забезпечення єдності складського процесу з транспортним. Логістична оцінка видів транспорту. Способи перевезення вантажів. Тарифікація перевезень і визначення витрат на перевезення. Вибір перевізника.

Тема 10. Економічне забезпечення логістики.

Структура та обсяги логістичних витрат. Вплив логістичних витрат на ринкову вартість продукції. Співзалежність складових логістичних витрат. Підвищення ефективності виробництва продукції та послуг за рахунок управління логістичними витратами. Ідентифікація конфлікту витрат.

Концепція мінімізації загальних витрат підприємства. Логістика як фактор підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Вплив логістики на дохідність активів підприємства.

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І. Логістика. Курс лекцій : навч. посібник / Л. І. Антошкіна, В.І.Амелькін, К. М. Шило. - Донецьк: Юго-Восток, 2008. – 203 с.
2. Воловник В. Є. Логістика: Навчально-методичний посібник для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності «Менеджмент і адміністрування» / Укладач: В. Є. Воловник. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2010. – 118 с.
3. Кальченко А.Г. Логістика : навч. посіб. / А.Г. Кальченко. - К. : КНЕУ, 2006. - 467 с.
4. Крикавський Є. В. Логістика: компендіум і практикум : навч. посіб. / Є.В.Крикавський, Н. І. Чухрай, Н. В. Чернописька. – К. : Кондор, 2009. – 340с.
5. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії : підручник / Є.В.Крикавський: 2-ге вид., допов. і переробл. – Л. : Вид-во НУ «Львів, політехніка» ; «Інтелект-Захід», 2006. – 456 с.

Менеджмент

Тема 1. Сутність, роль та методологічні основи менеджменту.

Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. Система відносин в організації як предмет вивчення менеджменту. Менеджмент як система наукових знань. Менеджмент як мистецтво управління.

Методи досліджень: діалектичний, конкретно-історичний, системний підхід; моделювання: вербальне, фізичне, аналогове, математичне; науковий, експертний, соціологічні методи: анкетування, інтерв'ювання, тестування.

Тема 2. Історія розвитку менеджменту.

Передумови виникнення науки управління. Існуючі парадигми менеджменту. Класичні та неокласичні теорії менеджменту.

Особливості формування сучасної моделі менеджменту в Україні.

Тема 3. Закони, закономірності та принципи менеджменту.

Характеристика інтегрованих підходів до управління: процесний підхід; системний підхід; ситуаційний підхід. Закони і закономірності менеджменту.

Сутність, природа і роль принципів менеджменту в досягненні мети організації. Класифікація принципів менеджменту. Взаємозв'язок між принципами менеджменту.

Тема 4. Функції та методи менеджменту.

Поняття функцій менеджменту. Функції менеджменту як види управлінської діяльності. Особливості формування функцій менеджменту. Класифікація і характеристика функцій менеджменту. Загальні (основні), конкретні (спеціальні) функції менеджменту. Динамічний взаємозв'язок конкретних і загальних функцій. Механізм реалізації конкретних функцій менеджменту на засадах використання загальних.

Сутність та класифікація методів менеджменту. Методі менеджменту як сукупність способів впливу керуючої системи управління на керовану. Методі менеджменту як результат виконання функцій менеджменту. Економічні методи менеджменту. Адміністративні методи менеджменту. Соціально-психологічні методи менеджменту. Механізм взаємодії методів, принципів, та функцій менеджменту.

Тема 5. Процес управління.

Процес управління як сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих функцій, методів, управлінських рішень та інших категорій менеджменту. Мета управлінського процесу, його учасники предмет, засоби здійснення. Управлінський цикл. Управлінські процедури: ціле визначення, інформаційне забезпечення, аналітична діяльність, вибір варіанту дій, реалізація рішення, зворотний зв'язок. Особливості процесу управління: безперервність, нерівномірність, циклічність, послідовність, надійність.

Управлінське рішення як результат управлінської діяльності. Класифікація управлінських рішень. Умови прийняття управлінських рішень. Фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. Підходи до прийняття управлінських рішень. Різновиди технологій прийняття рішень. Якість управлінських рішень.

Класифікація методів обґрунтування та прийняття управлінських рішень.

Тема 6. Планування як загальна функція менеджменту.

Сутність і зміст планування як функції менеджменту, його види та їхній взаємозв'язок. Етапи процесу планування. Політика, правила, процедури.

Класифікація цілей організації. Процес постановки цілей.

Тема 7. Організування як загальна функція менеджменту.

Сутність функції організування та її місце в системі управління. Поняття та складові організаційної діяльності.

Повноваження, обов'язки, відповідальність. Процес делегування відповідальності. Тип повноважень: лінійні, функціональні. Вертикальна та горизонтальна структуризація управління. Скалярний процес. Вертикальна координація: прямий контроль, стандартизація. Горизонтальна координація: взаємні комунікації, тимчасові робочі групи, комісії. Департаменталізація. Взаємодія структур організації.

Тема 8. Мотивування як загальна функція менеджменту.

Значення людського фактора в управлінні організацією. Психологічні та фізіологічні особливості працівника. Поняття мотивування. Принципи врахування інтересів у мотивації. Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і винагород працівника в процесі мотивування. Теорії і моделі процесів мотивування: змістовний і процесуальний підходи. Зіставлення теорій мотивування. Засоби мотиваційного впливу. Стимулювання праці: цілі, принципи, види, форми.

Тема 9. Контролювання як загальна функція менеджменту.

Поняття контролювання та його місце в системі управління. Принципи і цілі функції контролювання. Етапи процесу контролювання: формування стандартів вимірювання, порівняння фактичного виконання зі стандартами, оцінка та регулювання. Модель процесу контролювання. Процес контролювання. Зворотній зв'язок під час контролю. Види управлінського контролювання.

Тема 10. Регулювання як загальна функція менеджменту.

Поняття регулювання та його місце в системі управління. Види регулювання. Етапи процесу регулювання.

Тема 11. Інформація і комунікації в менеджменті.

Інформація, її види та роль в менеджменті. Носії інформації. Класифікація інформації. Вимоги, що висуваються до інформації.

Поняття і характеристика комунікацій. Різновиди «внутрішніх» та «зовнішніх» комунікацій. Перешкоди в комунікаціях. Зворотний зв'язок в процесі комунікацій. Засоби комунікацій їх переваги та недоліки.

Комунікаційний процес, елементи та етапи процесу. Моделі комунікаційного процесу. Організація комунікаційного процесу. Комунікаційні перевантаження.

Тема 12. Керівництво та лідерство.

Поняття та загальна характеристика керівництва. Керівництво як об'єднувальна функція менеджменту. Основні фактори та визначальні аспекти керівництва. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада. Адаптивне

керівництво. Влада як елемент примушення. Форми впливу та влади. Теорія лідерів. Поняття стилю керування та континууму стилів керування. Характеристика та класифікація стилів керування. Фактори та передумови формування стилів керівництва. Критерії оцінки стилю менеджера.

Загальна характеристика моделі сучасного менеджера.

Тема 13. Ефективність менеджменту.

Видова класифікація ефективності організації: індивідуальна, групова, загально-організаційна. Особливості оцінки різновидів ефективності.

Концепції визначення ефективності менеджменту в організації. Підходи до оцінки ефективності менеджменту в організації. Економічна, організаційна та соціальна ефективність менеджменту. Системи показників економічної, організаційної та соціальної ефективності менеджменту, їх склад і методи вивчення.

Напрями підвищення ефективності управління організацією.

Сутність та різновиди відповідальності та етики у менеджменті.

Соціальна відповідальність як добровільна реакція на соціальні проблеми суспільства з боку організації. Сутність та значення соціальної поведінки менеджменту.

Культура менеджменту.

Рекомендована література

1. Андрушків А., Кузьмін О.С. Основи менеджменту. - Львів: Світ, 1995
2. Ансофф И. Стратегическое управление. М.: Экономика, 1989.
3. Лукашевич Н.П. Самоменеджмент. Теория и практика: Учебник. -К.: Ника-Центр, 2007. -339 с
4. Рудінська О.В., Яроміч С.А., Молоткова І.П. Менеджмент - К.- Ніка, - 2002 .-327с.
5. Элвессон М. Организационная культура: Пер. с англ. -Х.: Гуманитарный Центр, 2005. -485 с

Операційний менеджмент

Тема 1. Понятійний апарат операційного менеджменту.

Сутність, завдання та функції операційного менеджменту. Сутність операційної функції. Поняття операції та її управлінське трактування. Трактування поняття «операційний менеджмент». Формування і розвиток операційного менеджменту. Виробничий та операційний менеджмент: спільні та відмінні характеристики.

Взаємозв'язок між категоріями «операційна функція», «операційна система», «операційний процес», «операція», «операційний менеджер».

Тема 2. Операційна система організації: поняття, склад та види.

Сутність системного підходу до операційного менеджменту. Поняття операційної системи. Особливості та властивості операційної системи. Елементи операційної системи. «Входи» та «виходи» операційної системи. Класифікація операційних систем. Структуризація операційних систем. Особливості операційної системи: одиничної, серійної, масового виробництва. Операційна система з безперервним процесом як різновид операційної системи масового виробництва.

Тема 3. Операційна стратегія як основа проектування операційної системи.

Коло стратегічних питань, що вирішується у операційному менеджменті. Стратегія операційної системи: сутність та етапи розробки. Виражена компетентність підприємства. Вплив життєвого циклу на операційну стратегію. Етапи життєвого циклу операційної системи. Режими функціонування операційної системи. Поняття режиму. Нормальний режим функціонування. Перехідний режим функціонування. Розробка стратегії процесу. Типи процесів. Порівняння стратегій процесів. Особливості сфери послуг, які впливають на операційну стратегію. Застосування «дерева рішень» у проектуванні продукту або процесу.

Тема 4. Операційна діяльність: ресурси, процеси та результати.

Поняття операційної діяльності підприємства. Склад основних ресурсів як вхідних факторів операційної діяльності. Продукт (послуга) як результат операційної діяльності підприємства. Принципи організації та складність операційних процесів. Типи операційних процесів, їх ознаки. Необхідність рішень з просторової організації діяльності: технологічний та предметний напрями спеціалізації. Поняття, структура та тривалість операційного циклу підприємства. Визначення тривалості операційного циклу підприємства. Організація операційного процесу у часі: послідовний, паралельний та паралельно-послідовний види руху. Особливості управління за фазами (видами руху) операційного циклу підприємства.

Тема 5. Управління процесом проектування операційної системи.

Проектування операційної системи: сутність, цілі та етапи. Склад критеріїв та факторів проектування операційної системи. Соціотехнічний підхід до розробки операцій. Відмінності між проектуванням продукту та послуги. Сучасний рівень розвитку виробничих та невиробничих операційних систем.

Спільності та особливості в управлінні операціями в різних сферах діяльності. Операційний менеджмент виробничої діяльності. Особливості управління операціями в торгово-посередницькій діяльності. Операційний менеджмент у сфері послуг. Розгортання функції якості як можливість залучання споживача до операційного процесу. Проектування виробничих потужностей: аргументи на користь створення великих централізованих та невеликих децентралізованих підприємств. Проектування та місце розташування підприємства: фактори мікро- і макросередовища. Розміщення обладнання та робочих місць для виробництва. Організація операційного процесу у просторі: поопераційне функціональне, потокове лінійне та фіксоване позиційне планування. Проектування робіт і нормування праці.

Тема 6. Управління поточним функціонуванням операційної системи.

Довгострокове, середньострокове та короткострокове планування операцій, сукупне планування. Базові стратегії планування. Управління матеріально-технічним забезпеченням. Функції, завдання і основні вимоги до оперативного управління виробництвом. Зміст та фази оперативного управління. Види систем оперативного управління виробництвом. Організація диспетчеризації операційної діяльності. Контролювання операційного процесу: значення й технологія. Контролювання якості сировини, матеріалів, товарів та послуг. Контролювання запасів. Роль, завдання та принципи управління матеріальними ресурсами та запасами. Управлінські рішення у сфері управління запасами та пов'язаними з ними витратами. Особливості управління запасами залежного та незалежного попиту. Виштовхувальні та витягувальні системи. Робоче середовище та умови праці, режим роботи. Розподіл та кооперація праці. Мотивування роботи. Основи нормування праці. Методи нормування праці та часу. Хронометраж.

Тема 7. Основи управління проектами.

Сутність проектного підходу до управління організацією. Значення та основні завдання в процесі управління проектами. Планування проектів. Поопераційний перелік робіт. Створення робочих графіків за допомогою діаграм Г. Ганта. Розклад проектів. Контроль проектів. Методи сітьового планування: переваги та недоліки. Техніка управління проектами методом оцінювання та розгляду програми (PERT) та методом критичного шляху (CPM).

Тема 8. Управління якістю товарів та послуг.

Поняття, значення та фактори забезпечення якості товарів та послуг. Показники якості та методи їх оцінювання. Основні підходи щодо менеджменту якості. Система управління якістю продукції на підприємстві. Планування якості. Організаційне забезпечення якості. Інструменти контролю якості. Система якості по українським та міжнародним стандартам. Аналіз існуючих програм забезпечення якості: підхід У.Е. Демінга, Д. Джурана, П. Кросбі, К. Ісікави. Підхід з позицій загального менеджменту якості. Розвиток програми забезпечення якості. Система стандартів ISO 9000.

Тема 9. Управління результативністю операційної діяльності.

Показники результативності функціонування виробничих та невиробничих операційних систем. Продуктивність операційної діяльності як міра результативності операційного менеджменту. Комплексний підхід до питань продуктивності. Моделювання процесу управління продуктивністю операційної системи. Фактори, що впливають на динаміку продуктивності. Шляхи підвищення її продуктивності.

Рекомендована література

1. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Виробничий (операційний) менеджмент: Навчальний посібник. - Київ: ЦУЛ, 2006. - 532 с.
2. Верба В.А., Загородніх О.А. Проектний аналіз: Підручник. - К.: -КНЕУ, 2006. - 322 с.
3. Гевко І.Б. Операційний менеджмент. Навчальний посібник. Київ.: Кондор, 2005 р.
4. Курочкін А.С. Операційний менеджмент: Учб. посібник. - К.: МАУП, 2009. -144 с.
5. Микитенко Н.В. Операційний менеджмент. Практикум: навч. посіб./Н.В.Микитенко.- К.: КНТЕУ, 2009. - 197 с.
6. Плоткін Я.Д., Пащенко І.Н. Виробничий менеджмент. - Львів: ІВЦ «ІНТЕЛЕКТ+», 2007.
7. Фатхутдинов РА. Производственный менеджмент. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2005. - 447 с.

Управління персоналом

ТЕМА 1. Управління персоналом у системі менеджменту організацій

Роль та значення управління персоналом як науки. Людина як суб'єкт і об'єкт управління персоналом. Орієнтація персоналу на корпоративну культуру. Особливості та роль персоналу в досягненні конкурентоспроможності сучасних організацій. Проблеми та тенденції у кадровому менеджменту успішних компаній.

Управління персоналом як специфічна функція менеджменту. Зміст понять «трудові ресурси», «персонал», «трудовий потенціал», «кадри». Системний підхід до управління персоналом організації. Основні елементи (підсистем) управління персоналом.

Етапи історичного розвитку управління персоналом. Аналіз сучасних концепцій і теорій управління персоналом. Зміст концепцій «управління кадрами», «управління персоналом», «менеджмент персоналу», «управління людськими ресурсами». Особливості управління персоналом у закордонних компаніях: можливості використання досвіду.

ТЕМА 2. Управління персоналом як соціальна система

Характерні риси особливості, що пов'язані з її поведінкою в організації. Поняття особливості. Ціннісна орієнтація працівника. Індивід й індивідуальність: спільне та відмінне персоналу. Класифікація персоналу за категоріями та її характеристика: виробничий персонал (робітники) та управлінський персонал (службовці). Зміст виконуваних функцій та основні категорії в організаціях різних сфер діяльності.

Основні характеристики персоналу організації. Чисельність та структура персоналу організації. Нормативна, фактична облікова та середньооблікова чисельність працівників організації. Структура персоналу: організаційна, соціальна, штатна, рольова, функціональна.

Співвідношення та зміст понять «професія», «спеціальність», «кваліфікація», «посада». Вимоги до професійно-кваліфікаційного рівня працівників. Компетентність і компетенція працівника. Види компетенцій та їх рівні. Професійна компетентність і професійна придатність.

ТЕМА 3. Кадрова політика і стратегія управління персоналом організації

Поняття та значення кадрової політики в організації. Фактори, що впливають на формування кадрової політики та умови її реалізації. Класифікація типів кадрової політики за основними ознаками. Зміст кадрової політики на різних етапах життєвого циклу організації.

Етапи розробки (проектування) кадрової політики та їх зміст: нормування, програмування та моніторинг персоналу. Розробка та реалізація кадрової політики у концептуальних кадрових документах. Правова база для здійснення сучасної кадрової політики (зміст та протиріччя).

Сутність стратегії управління персоналом. Основні типи кадрової стратегії. Взаємозв'язок стратегії розвитку організації, стратегії управління персоналом та

кадрової політики. Механізм розроблення та реалізації стратегії управління персоналом. Прогнозування в роботі з персоналом як основа розроблення кадрової стратегії.

ТЕМА 4. Кадрове планування в організаціях

Поняття кадрового планування. Мета та завдання планування роботи персоналом на підприємстві. Види планування: стратегічне, тактичне, операційне (поточне). Фактори, що впливають на визначення потреб у персоналі. Поняття маркетингу персоналу та його функції.

Методи визначення потреб підприємства у персоналі. Характеристика методів планування персоналу. Планування чисельності персоналу за категоріями посад: основна та додаткова потреби у персоналі. Аналіз внутрішніх та зовнішніх джерел майбутніх потреб у персоналі. Способи нормування ресурсів.

Оперативний план роботи з персоналом в організації. Індивідуальний план працівника. Структура інформації про персонал.

ТЕМА 5. Організація вибору та відбору персоналу

Зміст процесу набору та наймання працівників. Основні джерела інформації про вакансії. Визначення вакантних місць. Формування вимог до претендентів. Професіограма: модель співробітника і модель посади. Залучення персоналу: створення бази даних кваліфікованих кандидатів для відбору. Характеристика джерел залучення кандидатів. Роль кадрових агентств.

Професійна орієнтація та профорієнтаційна робота. Методи та форми професійної орієнтації. Профорієнтація: суть і завдання, організація роботи. Методи управління професійною орієнтацією працівників. Зарубіжний досвід.

Моделі та методи відбору працівників. Критерії відбору працівників. Загальні процедури найму персоналу в організаціях. Етапи відбору кадрів. Професійний відбір персоналу. Первинний відбір. Техніка проведення телефонної розмови з приводу працевлаштування. Анкетування. Правила проведення інтерв'ю з представниками різних рівнів управління організації. Види співбесід. Довідки про кандидата. Співбесіда з керівником підрозділу. Аналізування та оцінювання індивідуальних відмінностей претендентів, їх зіставлення. Випробування. Рішення про найм.

Трудова адаптація та її види: організаційна, соціально-психологічна, професійна, психофізична. Первинна та вторинна адаптація. Вхідження та інтеграція. Швидкість трудової адаптації та фактори, що її зумовлюють. Керівна і виховна роль керівника та менеджера персоналу. Інструктаж. Наставництво

ТЕМА 6. Організування діяльності та функції служб персоналу

Призначення та роль сучасних служб персоналу в організації. Стан, проблеми і тенденції розвитку кадрових служб. Основні функції та відповідальність кадрових служб. Статус, організаційна побудова та принципи розподілу повноважень між працівниками кадрових служб.

Ролі та функції менеджера з персоналу в організації роботи кадрової служби. Вимоги до ділових, професійних та особистісних рис менеджера з персоналу.

Інформаційне та методичне забезпечення служби персоналу. Автоматизовані програми з управління персоналом. Основні регламентуючі документи в організації діяльності кадрових служб. Організація обліку та звітності з персоналу. Заходи з охорони та безпеки кадрової інформації в організації.

ТЕМА 7. Формування колективу організації

Колектив як соціальна група. Ознаки колективу: єдність мети, умовна відокремленість, організаційна та територіальна єдність. Функції колективу та його різновиди в організації. Роль керівника та менеджера з персоналу у формуванні колективу. Види структур трудового колективу: функціональна, професійно-кваліфікаційна, соціально-демографічна, вікова, соціально-психологічна, соціально-класова.

Колектив як вища форма внутрішньої організації групи. Ознаки колективу. Принципи та етапи процесу створення трудового колективу. Роль корпоративної культури у формуванні колективу організації: норми, цінності, традиції. Формальна і неформальна структури трудового колективу. Типи формальних груп в організації. Фактори утворення неформальних груп та основні ознаки їх існування. Різновиди малих груп в управлінні персоналом. Чинники ефективної роботи групи. Специфіка жіночих колективів.

ТЕМА 8: Згуртованість та соціальний розвиток колективу

Згуртованість колективу: сутність і стадії. Особливості управління персоналом на етапах розвитку колективу. Колективи згуртовані, розчленовані та роз'єднані. Фактори, що впливають на згуртованість колективу. Поняття про команду та командну роботу в управлінні персоналом. Колектив і команда: спільне та відмінне.

Соціально-психологічні особливості колективу як об'єкта управління. Психологічна сумісність членів колективу та чинники, що її обумовлюють. Соціальні ролі особистості. Вимоги до психологічних якостей працівників і керівників сучасних організацій. Методи вивчення соціально-психологічного клімату в колективі.

Сутність і значення соціального розвитку колективу. Зміст, етапи розробки проекту, затвердження та реалізація плану соціального розвитку. Характеристика основних розділів і документальне відображення. Методи збирання соціальної інформації.

ТЕМА 9: Оцінювання персоналу в організації

Оцінювання персоналу в сучасній організації. Сутність та різновиди оцінювання персоналу за цілями. Критерії та методи оцінювання персоналу. Якісні, кількісні та комбіновані методи ділового оцінювання працівників організації.

Основні принципи ефективного ділового оцінювання працівників. Оцінювання якості роботи різних категорій персоналу. Методи оцінювання

управлінського персоналу: за діловими якостями, за складністю виконуваних функцій, за результатами та цілями діяльності.

Критерії та різновиди ділового оцінювання керівників: оцінювання результатів основної та другорядної діяльності, оцінювання поведінки в колективі, виконання функцій з управління колективом та оцінювання результати роботи підлеглих. Показники оцінювання різних категорій посад керівників.

Основні критерії оцінювання спеціалістів: рівень кваліфікації, творчість та винахідливість, ініціативність, виконавська та трудова дисципліна. Оцінювання робітників і службовців: рівень кваліфікації, виконавська та трудова дисципліна, якісні показники роботи, дотримання правил техніки безпеки тощо.

Атестування персоналу: сутність та види. Призначення та зміст атестаційної комісії. Організація та порядок проведення атестації персоналу. Зміст атестації для різних категорій персоналу. Документальне супроводження атестації. Використання результатів атестації персоналу.

ТЕМА 10: Управління розвитком і рухом персоналу організації

Загальний і професійний розвиток персоналу. Сутність та завдання професійного розвитку персоналу. Виявлення та аналізування потреб персоналу. Навчання персоналу. Програми підготовки персоналу. Професійна підготовка, підвищення кваліфікації, перепідготовка. Післядипломна та додаткова освіта. Стажування. Зміст понять «самоосвіта», «саморозвиток». Перспективи професійного зростання в Україні.

Поняття про трудову кар'єру та службове зростання. Планування та управління службовою кар'єрою працівників. Моделі кар'єри: горизонтальна та вертикальна. Фактори, що визначають напрям та швидкість кар'єри. Створення відповідних умов для кар'єрного зростання працівників.

Управління мобільністю кадрів. Аналізування потреб та оцінка плану розвитку персоналу. Планування та підготовка кадрового резерву. Формування списку кадрового резерву за категоріями персоналу. Особливості підготовки резерву управлінських кадрів. Ротація кадрів як форма руху і підвищення кваліфікації працівників. Переміщення, переведення на іншу посаду, роботу. Суміщення професій.

Види кадрових нововведень. Інноваційний потенціал працівника.

ТЕМА 11: Управління процесом вивільнення персоналу

Причини та фактори вивільнення персоналу. Процедура звільнення. Соціальні та виробничі критерії вибору працівників на звільнення. Соціальні гарантії. Особливості виходу працівників на пенсію як форма звільнення. Поняття та значення абсентеїзму.

Управління плинністю кадрів та фактори, що їх зумовлюють. Показники абсолютні та відносні. Типові порушення трудової та виконавської дисципліни, причини їх виникнення. Нещасні випадки. Дисциплінарний вплив. Розробка заходів із регулювання плинності персоналу.

Управління якістю трудового життя працівників організації. Управління безпекою персоналу: техніка безпеки та охорони здоров'я працівників в

організації. Профілактичні та протиепідемічні заходи в управлінні персоналом на підприємстві.

ТЕМА 12: Соціальне партнерство в організації

Соціальне партнерство як засіб узгодження інтересів роботодавця і працівників. Механізм функціонування системи соціального партнерства: функції і завдання, законодавча база. Інтереси роботодавця і працівників: спільність і розбіжність, імовірність виникнення і загострення конфліктів.

Колективний договір як засіб зміцнення соціального партнерства. Сторони та зміст колективного договору. Порядок укладання та реєстрації колективного договору. Строк чинності колективного договору та контроль за його виконанням.

Регулювання соціально-трудових відносин в організації. Громадські організації. Роль профспілкової організації у представництві інтересів найманих працівників.

ТЕМА 13: Ефективність управління персоналом

Схема економічних, соціальних та організаційних показників управління персоналом: сутність та зміст. Критерії ефективності управління персоналом. Комплексна оцінка ефективності управління персоналом: сутність, переваги та недоліки у застосуванні. Методи оцінювання ефективності результатів роботи персоналу.

Взаємозалежність ефективності діяльності підприємства та результатів роботи персоналу. Показники оцінювання ефективності діяльності підрозділів з управління персоналом. Ефективність витрат на персонал. Роль кадрового аудиту та кадрового консультування в підвищенні ефективності управління персоналом.

Рекомендована література

1. Балабанова Л.В. Управління персоналом: навч. посіб. / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – К.: ВД «Професіонал», 2006.
2. Менеджмент персоналу: навч. посіб. / В.М. Данюк, В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк та ін., за заг. ред. В.М. Данюка, В.М. Петюха. – К.: КНЕУ, 2004. – 389 с.
3. Жуковська В.М. Управління персоналом. Практикум: навч. посіб. / В.М. Жуковська, І.П. Миколайчук. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2008. – 293 с.
4. Савельєва В.С. Управління персоналом: навч. посіб. / В.С. Савельєва, Єськов О.Л. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 336 с.
5. Хміль Ф.І. Управління персоналом: підручник / Ф.І. Хміль. – К.: Академвидав, 2006. – 606 с.

Бізнес-планування

ТЕМА 1. Система планування діяльності підприємства.

Завдання виробничої діяльності підприємства. Сутність планування та його цілі. Типи внутрішньофірмового планування. Принципи планування.

ТЕМА 2. Техніко-економічне обґрунтування планованих інвестиційних рішень.

Сутність ТЕО. Структура ТЕО.

ТЕМА №3. Структура та порядок розробки бізнес-плану.

Теоретичні аспекти розробки та реалізації бізнес-плану. Структура і зміст бізнес-плану. Модель побудови бізнес-плану. План маркетингу в бізнес-плані.

ТЕМА 4. Планування виробничої потужності підприємства.

Виробнича потужність, як основний показник ТЕО. Методи визначення виробничої потужності. Види виробничої потужності. Коефіцієнти використання виробничих потужностей.

ТЕМА 5. Планування затрат на розробку та реалізацію проекту.

Класифікація витрат. Постійні та змінні витрати на виробництво. Граничні витрати.

ТЕМА 6. Планування обсягів виробництва та реалізації.

Параметри впливу на збут. Визначення обсягу виробництва та реалізації при чистій конкуренції. Визначення обсягу виробництва та реалізації при монополії. Показники планування обсягу виробництва та реалізації.

ТЕМА 7. Планування цін і показників рентабельності.

Сутність та функції ціни. Методи ціноутворення. Ціноутворення на новий продукт. Цінова дискримінація. Прибуток, як економічна категорія. Рентабельність.

ТЕМА 8. Планування інвестицій.

Сутність інвестицій й інвестиційного процесу. Класифікація інвестицій. Основні законодавчі та інші нормативні акти України, регулюючі інвестиційну діяльність.

ТЕМА 9. Фінансове планування здійснення інвестиційних проектів.

Задачі передінвестиційної фази планування проекту. Зміст і завдання фінансового плану. Загальні методика оцінки капітальних вкладень. Вартість грошей у часі. Методика оцінки інвестиційних проектів.

ТЕМА 10. Розрахункові схеми оцінки показників ефективності інвестиційних проектів

Прогноз прибутку від реалізації інвестиційних проектів. Традиційна схема розрахунку показників ефективності. Схема власного капіталу.

ТЕМА 11. Керування ризиком при реалізації інвестиційних проектів.

Загальні поняття невизначеності та види інвестиційних ризиків. Підходи до аналізу ризику. Аналіз чуттєвості. Аналіз сценаріїв.

ТЕМА 12. Методи визначення величини ризику та методи планування його зниження.

Ідентифікація ризиків як визначення тих, які здатні вплинути на реалізацію проекту і його документацію. Якісна оцінка ризиків, як аналіз

ризиків і умов їхнього виникнення з метою визначення їхнього впливу на успіх проекту. Кількісна оцінка, як кількісний аналіз імовірності виникнення й впливу наслідків ризиків на проект. Планування реагування ризиків, як визначення процедур і методів зменшення негативних наслідків ризикових подій і використання можливих переваг. Моніторинг і контроль ризиків, як визначення ризиків, що залишаються, виконання плану керування ризиками проекту й оцінка дій з мінімізації ризиків.

Рекомендована література

1. Бельтюков Е.А., Бревнов А.А., Парсяк В.Н. Планирование деятельности предприятия : учеб. пособ. - Х. : Одиссей, 2006. - 383 с.
2. Ковшун Н.Е. Аналіз та планування проектів : навч. посіб. / Н.Е.Ковшун. - К. : ЦУЛ, 2008. - 343 с.
3. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства. Практикум : Навч. посібник. -К. : Кондор, 2004. - 263 с.
4. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства : Навч. посібник. - К. : Каравела, 2003. - 427 с.
5. Функціональне моделювання процесів бізнес-планування і проектів : навч. посібник / В.Т.Голубятніков, П.Д.Лазар, Н.В.Голубятнікова, І.М.Куцин ; за заг. ред. В.Т.Голубятнікова. -Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2009. - 264 с.
6. Хаг П. Маркетинговые исследования: руководство по планированию, методологии и оценке / Пер. с 3-го англ. изд. М.Ю.Зарицкого. - К. : Знання-Прес, 2005. - 418 с.

Зовнішньоекономічна діяльність

Тема 1. Зовнішньоекономічна діяльність та її роль у розвитку національної економіки

Характеристика категорій зовнішньоекономічної сфери та їх взаємозв'язки. Функції зовнішньоекономічної діяльності. Напрями впливу зовнішньоекономічного чинника на національну економіку. Сутність поняття «зовнішньоекономічна діяльність», основні види і форми зовнішньоекономічної діяльності. Причини і передумови розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Поняття об'єктів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Місце дисципліни в системі загальноосвітніх і професійно орієнтованих дисциплін. Актуальність та практична спрямованість дисципліни, її структура і послідовність вивчення.

Тема 2. Основні напрями і показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Зовнішньоекономічна політика держави. Сучасні концептуальні підходи до формування зовнішньоекономічної політики України в контексті реалізації національних економічних інтересів. Основні етапи розвитку ЗЕД в Україні. Аналіз та оцінка сучасного стану ЗЕД України. Характеристика основних показників розвитку зовнішньоекономічного сектора країни: абсолютні (обсяг та динаміка зовнішнього товарообігу; торговельне сальдо, генеральна торгівля), відносні (індекси динаміки експорту та імпорту, коефіцієнт покриття імпорту експортом, індекс концентрації експорту, індекс «умов торгівлі», індекс імпортової залежності країни, індекс чистої торгівлі), показники структури (індекс диверсифікації експорту/ імпорту, частка продукції обробної промисловості в загальному обсязі експорту продукції, індекс географічної концентрації експорту/імпорту); показники інтенсивності та ефективності зовнішньоекономічних зв'язків країни. Платіжний баланс України, його структура та характеристика.

Тема 3. Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Характеристика системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності: принципи, цілі, методи. "Еволюція системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Національне та наднаціональне регулювання ЗЕД. Характеристика органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні та їх компетенції. Органи місцевого самоврядування та регіональний аспект регулювання ЗЕД. Недержавні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності: торгово-промислові палати, фондові та валютні біржі. Економічні та адміністративні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Правове регулювання ЗЕД. Реєстрація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 4. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Сутність митного регулювання ЗЕД. Принципи митного регулювання. Митні органи України: завдання, функції, структура. Види і методи здійснення митного контролю. Характеристика митних режимів: експорту, імпорту, транзиту, реекспорту, реімпорту, тимчасового ввезення (вивезення), переробки на митній території України, переробки поза межами митної території України, знищення і руйнування, магазину безмитної торгівлі, митного складу, спеціальної митної зони, відмови на користь держави. Товарна номенклатура ЗЕД. Порядок митного оформлення товарів. Основні митні документи та специфіка їх оформлення. Плата за митне оформлення товарів. Декларування товарів: форми та процедури. Митна вартість та методи її визначення. Мета і сфера застосування правил інтерпретації міжнародних торговельних термінів «Incoterms 2010». Мито як інструмент економічного регулювання. Єдиний митний тариф. Види мита. Види митних ставок.

Тема 5. Загальнодержавні податки у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Види та функції податків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Сутність та порядок нарахування митних податків (ПДВ, мита, акцизного збору) у сфері ЗЕД. Особливості оподаткування залежно від митного режиму. Порядок відшкодування ПДВ при експорті. Проблеми бюджетної заборгованості з ПДВ і шляхи їх вирішення. Операції, які звільняються від справляння ПДВ. Єдиний збір, що стягується у пунктах пропуску через митний кордон. Відображення митних платежів у ВМД. Особливості оподаткування імпорту послуг.

Тема 6. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Нетарифні засоби регулювання, їх класифікація і характеристика. Механізм впливу нетарифних засобів регулювання на економіку країни. Інструменти нетарифного регулювання. Кількісні обмеження: ліцензування і квотування. Класифікація квот за напрямом дії та масштабом охоплення. Порівняльний аналіз ефективності застосування імпортного тарифу та імпортної квоти. Перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню. Види та способи розподілу ліцензій. Механізм оформлення документів для отримання ліцензій. Фінансові засоби нетарифного регулювання: експортні кредити, експортні субсидії, імпортні депозити. Антидемпінгові заходи, визначення демпінгової маржі та величини шкоди національним виробникам. Нарухування антидемпінгового та компенсаційного мита. Сертифікація, стандартизація, технічні бар'єри, вимоги щодо вмісту місцевих компонентів, вимоги щодо упакування та маркування товарів. Сутність політики державних закупівель.

Тема 7. Валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Сутність, основні принципи та інструменти валютного регулювання. Поняття валютної політики держави та її складові. Об'єкти та суб'єкти валютного регулювання. Валюта, валютний курс, валютні цінності. Порядок придбання і використання валюти, здійснення розрахунків в іноземній валюті. Система валютного контролю. Види валютних операцій. Обмеження щодо

перевезення та пересилання валютних цінностей. Українська міжбанківська - валютна біржа та її функції. Механізм проведення торгів іноземною валютою.

Тема 8. Міжнародні розрахунки і банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності

Сутність міжнародних розрахунків та необхідність банківського обслуговування у сфері ЗЕД. Форми розрахунків: аванс, акредитив, інкасо, платіж за відкритим рахунком, банківський переказ, Види і засоби платежу. Готівковий платіж, авансовий платіж, платіж у кредит. Вексель, чек. Основні види банківських послуг у сфері ЗЕД. Документальне оформлення банківських операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності: депозитних, розрахункових, валютообмінних та кредитних операцій. Кореспондентські відносини у сфері ЗЕД. Форми кредитування експортерів та імпортерів. Платіжні системи: SWIFT, CHIPS, TARGET. Система клірингу. Оцінка надійності та вибір комерційних банків суб'єктами ЗЕД.

Тема 9. Форми виходу підприємств на зовнішні ринки

Передумови і мотивація виходу підприємств на зовнішні ринки. Пошук та вибір партнера. Класифікація і характеристика форм виходу на зовнішні ринки. Критерії вибору форм виходу підприємств на зовнішні ринки. Прямий і непрямий експорт. Спільне підприємництво та пряме іноземне інвестування як форми виходу підприємства на зовнішні ринки. Умови функціонування підприємств на зовнішніх ринках. Вивчення й аналіз умов ринку. Дослідження потенційних можливостей фірми при виході на зовнішні ринки. Способи встановлення контактів з потенційним партнером.

Тема 10. Ціноутворення у зовнішньоекономічній діяльності підприємства

Зовнішньоторговельна ціна: сутність поняття, функції, класифікація зовнішньоторговельних цін. Цінова політика підприємства, обґрунтування зовнішньоторговельних цін. Основні фактори ціноутворення в ЗЕД. Принципи визначення світових цін. Трансфертні ціни: сутність, функції. Особливості трансфертного ціноутворення. Ціноутворення в електронній торгівлі. Специфіка формування цін на сировинні товари, готові вироби. Етапи формування контрактної ціни. Рівень ціни, базис ціни, одиниця виміру ціни. Способи фіксації цін. Цінові знижки і надбавки.

Тема 11. Торговельно-посередницька діяльність на зовнішньому ринку

Сутність та види посередницької діяльності. Характеристика посередників за обсягом повноважень та за місцем, що вони посідають на зовнішніх ринках. Агенти, представники, брокери, маклери. Угоди комісії, їх особливості. Угоди чистої комісії. Договір «делькредере». Угоди консигнації, особливості і можливості здійснення. Торгові агенти, агенти повірені: обов'язки, особливості, регулювання. Дистриб'ютори, дилери, їх місце на ринку. Прості агенти, агенти з правом «першої руки», монополні (ексклюзивні) агенти. Регулювання посередницьких операцій в Україні.

Тема 12. Компенсаційна торгівля у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Сутність та особливості компенсаційних угод. Класифікація угод зустрічної торгівлі. Операції натурального обміну. Операції, які передбачають участь продавця в реалізації товарів, запропонованих покупцем. Комерційна компенсація, зустрічні закупівлі, авансові закупівлі, угоди типу «світч», угоди типу «офсет», рамочні угоди, угоди позитивної зустрічної торгівлі, угоди щодо зворотного експорту, програми пов'язання імпорту та експорту і обов'язки, які передбачають участь інвестора в експорті товарів країни-імпортера. Операції в рамках промислового співробітництва. Співробітництво на комерційній основі, виробнича кооперація, франчайзинг, операції з давальницькою сировиною.

Тема 13. Структура і зміст зовнішньоекономічних контрактів

Умови контракту: обов'язкові та додаткові. Зміст і характеристика основних умов контракту. Преамбула. Предмет контракту. Кількість та якість товару в контракті. Базисні умови поставки. Термін і дата постачання. Пакування і маркування. Валютні та фінансові умови зовнішньоекономічних контрактів. Валюта ціни і валюта платежу. Умови перерахунку валюти ціни у валюту платежу. Гарантії на технічне обслуговування. Порядок приймання товару. Рекламациі і санкції. Арбітраж. Форс-мажорні обставини. Інші умови.

Тема 14. Економічний аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Економічний аналіз у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Аналіз виконання зобов'язань з експортно-імпортних операцій. Аналіз динаміки зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз раціональності використання коштів у зовнішній торгівлі: оборотність оборотних коштів у зовнішньоторговельних операціях, аналіз обороту коштів у товарах, аналіз обороту коштів у розрахунках, аналіз накладних витрат при експорті та імпорті товарів. Методологічні підходи до визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності. Система показників ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оцінка економічної ефективності. Оцінка валютно? ефективності експорту і імпорту. Вплив зовнішньоекономічної діяльності підприємства на його фінансові результати.

Тема 15. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та їх страхування

Сутність та класифікація ризиків ЗЕД. Характеристика транспортних, комерційних, політичних, валютних, митних ризиків та ризиків у міжнародних розрахунках. Методи страхування ризиків у ЗЕД. Особливості самострахування. Способи транспортного страхування та умови страхування вантажів у ЗЕД.

Тема 16. Транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності

Сутність та система регулювання міжнародних перевезень. Правове регулювання міжнародних перевезень, його види. Організація міжнародних перевезень. Фактори, що впливають на вибір виду транспорту. Особливості міжнародних перевезень різними видами транспорту: морських, залізничних, автомобільних, авіаційних. Товарно-транспортна документація. Базисні умови

поставок. Класифікація умов ІНКОТЕРМС за видами транспорту. Характеристика умов ІНКОТЕРМС -2010.

Формування ціни на транспортні послуги. Експедиторське обслуговування міжнародних перевезень. Міжнародні транспортні коридори.

Тема 17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств на території вільних економічних зон

Мета і завдання створення спеціальних економічних зон. Світовий досвід використання режимів спеціальних економічних зон. Пільги, що надаються на території ВЕЗ. Класифікація та характеристика видів вільних економічних зон: експортно-виробничих, туристсько-рекреаційних ВЕЗ, вільних портів, технопарків, технополісів і бізнес-інкубаторів. Основні офшорні юрисдикції. Офшорні компанії. Цілі використання офшорних компаній. Основні види офшорних компаній. Співпраця офшорної та офшорної компанії. Діяльність офшорних банків. Регулювання співпраці українських резидентів з офшорними компаніями. Законодавчі обмеження щодо співпраці з офшорами.

3. Рекомендована література

1. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. Посібник.- К.:Знання,2006. – 462 с.
2. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: кредитно-модульний курс. Навч. посіб./ за ред.. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової – К.: Центр навчальної літератури, 2010. — 288 с.
3. Маслак О.О. Жежуха В.Й. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності// - Львів:Новий Світ- 2000, - 2009.- 312 с.
4. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Методичні вказівки для проведення практичних занять та організації самостійної роботи студентів. Укладачі: к.і.н., доцент В.М. Кривцова; к. е. н., доцент Запша Г.М.– Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2011. – 91 с.
5. Торгова Л.В., Хитра О.В. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навч.-метод. посібник.- Львів:Новий Світ.- 2006.-512 с.

Бухгалтерський облік

Тема 1. Загальна характеристика і суть бухгалтерського обліку

Види господарського обліку, їх диференціація та інтеграція. Функції бухгалтерського обліку та вимоги до нього. Вимірники, які застосовуються в обліку

Тема 2. Предмет і метод бухгалтерського обліку

Предмет бухгалтерського обліку. Метод бухгалтерського обліку

Тема 3. Бухгалтерський баланс

Призначення та побудова бухгалтерського балансу. Зміни в балансі, спричинені господарськими операціями

Тема 4. Система рахунків бухгалтерського обліку і подвійний запис

Рахунки бухгалтерського обліку, їх призначення та побудова. План рахунків бухгалтерського обліку. Класифікація рахунків бухгалтерського обліку. Подвійне відображення операцій на рахунках та його обґрунтованість

Тема 5. Облік основних засобів і нематеріальних активів

Основні засоби, їх класифікація і оцінка. Нематеріальні активи, їх класифікація і оцінка. Бухгалтерські рахунки по обліку основних засобів і нематеріальних активів. Облік наявності і руху основних засобів і нематеріальних активів. Облік амортизації та зносу основних засобів і нематеріальних активів

Тема 6. Облік виробничих запасів

Запаси, їх класифікація і оцінка. Бухгалтерські рахунки по обліку виробничих запасів. Облік наявності і руху виробничих запасів. Інвентаризація виробничих запасів

Тема 7. Облік грошових коштів

Нормативно-правове забезпечення порядку ведення касових операцій. Облік касових операцій. Інвентаризація каси. Облік операцій на поточному рахунку

Тема 8. Оцінка та облік фінансових інвестицій

Визнання та оцінка фінансових інвестицій. Облік фінансових інвестицій

Тема 9. Облік праці та її оплати

Економічний зміст оплати праці та її форми. Облік особового складу працівників. Первинний облік затрат праці та її оплати. Утримання із заробітної плати. Зведений облік оплати праці

Тема 10. Облік витрат виробництва і калькулювання собівартості продукції

Елементи витрат і статті калькуляції. Відображення витрат у системі бухгалтерських рахунків. Облік витрат майбутніх періодів. Облік загальновиробничих витрат. Облік витрат основного і незавершеного виробництва. Собівартість продукції та методи її калькулювання

Тема 11. Облік витрат діяльності

Облік операційних витрат. Облік витрат іншої звичайної діяльності. Облік надзвичайних витрат

Тема 12. Облік готової продукції і товарів та їх реалізації

Характеристика рахунків по обліку готової продукції і товарів. Облік операцій пов'язаних з рухом готової продукції і товарів

Тема 13. Облік доходів і результатів діяльності

Визнання та класифікація доходів. Організація обліку доходів. Облік фінансових результатів

Тема 14. Формування та облік власного капіталу

Економічний зміст власного капіталу. Облік власного капіталу

Тема 15. Облік розрахунків підприємства

Облік розрахунків з підзвітними особами. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками, покупцями та замовниками. Облік розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами. Облік розрахунків з учасниками

Тема 16. Фінансова звітність підприємства

Бухгалтерський баланс. Звіт про фінансові результати. Звіт про рух грошових коштів. Звіт про власний капітал

Рекомендована література:

1. Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України [Текст] від 16.01.2003 № 436-IV.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Текст] від 16.07.1999 № 996-XIV.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Текст]. Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291.
4. Податковий кодекс України [Текст] від 02.12.2010 № 2755-VI/

2. Базова (основна) література

1. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік [Текст] : Підручник / О.В. Лишиленко. — 3-є вид. — К. : Центр учбової літератури, 2011. — 670 с.
2. Лишиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік [Текст] : Навчальний посібник / О.В. Лишиленко. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 254 с.
3. Лишиленко О.В. Фінансовий облік [Текст] : Підручник / О.В. Лишиленко. — 2-е вид. — К. : Центр навчальної літератури, 2008. — 556 с.

Аудит

Тема 1. Сутність аудиту, класифікація робіт(завдань), які виконуються аудиторами

Визначення аудиту. Класифікація робіт, які виконуються аудиторами. Визначення та характеристики робіт (завдань) з надання впевненості. Класифікація видів аудиту за напрямками. Зовнішній та внутрішнього аудиту, взаємозв'язок між ними.

Тема 2. Регулювання аудиторської діяльності в Україні

Регулювання аудиторської діяльності в Україні. Правові форми підприємницької діяльності в аудиті. Стандарти аудиту та етики.

Тема 3. Права обов'язки та професійна незалежність аудиторів

Професійна етика, юридична та професійна відповідальність аудиторів. Права та обов'язки аудиторів. Незалежність аудиторів.

Тема 4. Поняття аудиторського ризику та поняття суттєвості

Поняття аудиторського ризику. Поняття суттєвості.

Тема 5. Поняття помилки та шахрайства

Поняття помилки та шахрайства. Складники аудиторського ризику. Моделі визначення аудиторського ризику.

Тема 6. Процедура вибору замовника

Етапи проведення аудиту та їх нормативне забезпечення. Зміст процедур переддоговірного етапу та форми проведення переговорів з клієнтом.

Тема 7. Договір на проведення аудиту

Договір на проведення аудиту.

Тема 8. Планування в аудиті

Порядок розробки планів і програм аудиторських перевірок. Попереднє планування аудиту, складання документу «Меморандум попереднього планування аудиту». Розробка документу «Загальної стратегії аудиту». Розробка документу «План аудиту». Розробка документу «Програма аудиту».

Тема 9. Аудиторські докази

Нормативно-правове забезпечення збирання аудиторських доказів. Поняття про аудиторські докази, їх види. Твердження у фінансових звітах, щодо яких отримуються аудиторські докази.

Тема 10. Види процедур отримання аудиторських доказів за їх характером

Види процедур отримання аудиторських доказів за їх характером.

Тема 11. Види процедур отримання аудиторських доказів за їх типом

Види процедур отримання аудиторських доказів за їх типом.

Тема 12. Вивчення системи внутрішнього контролю

Мета функціонування системи внутрішнього контролю. Процедури вивчення системи внутрішнього контролю в процесі аудиту. Поняття, цілі, методи та функції системи внутрішнього контролю.

Тема 13. Структура системи внутрішнього контролю за міжнародними стандартами аудиту та методи її документування

Структура системи внутрішнього контролю за міжнародними

стандартами аудиту. Методи документування системи внутрішнього контролю. Оцінка ризиків суттєвого викривлення.

Тема 14. Основні вимоги до документального забезпечення аудиторської діяльності

Основні вимоги до документального забезпечення аудиторської діяльності. Мета складання робочої документації та процедури організації документального забезпечення процесу аудиту.

Тема 15. Види робочої документації та вимоги до її складання

Види робочої документації та вимоги до її складання. Аудиторський звіт. Типи та форми аудиторських висновків.

Тема 16. Безумовно-позитивний та модифіковані висновки

Безумовно-позитивний висновок. Модифіковані висновки

Рекомендована література

1. Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України [Текст] від 16.01.2003 № 436-IV.
2. Закон України «Про аудиторську діяльність» [Текст] від 22.04.1993 № 3125-XII.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [Текст] : Видання 2010 року. В 2-х частинах / Пер. з англ. — К. : МФБ, АПУ, 2010.

2. Базова (основна) література

1. Аудит : Робочий зошит з дисципліни для студентів IV курсу спеціальності «Менеджмент організацій» [Текст] / Укладач С. І. Майданюк. — Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. — 44 с.
2. Рядська В. В. Аудит [Текст] : Навчальний посібник / В. В. Рядська, Я. В. Петраков. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 416 с.
3. Рядська В. В. Аудит [Текст] : Практикум. Навчальний посібник / В. В. Рядська, Я. В. Петраков. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 464 с.